

LO GERONÉS

SEMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 peseta trimestre
Fora	1'25 id.
Estranger	1'50 id.
Un número	10 céntims

Any 3.er

Los nostres abonats que surtin de Gerona durant l'estiu y que desitjin rebre LO GERONÉS servéixinse deixar avis en la Administració.

SECCIÓ GENERAL

D' ahont ve 'l mal

Si resulta no sols probable, sinó hasta fácil, tapar el sofisma 'ls defectes d'un sistema social ó polítich, mentre s'manté en el terreno purament especulatiu, no resulta aixís en la práctica, sinó que al contrari, en ella s'revela d'una manera irrebatible y necessaria, lo artificial y fals de les bases en que descansa. Y aixó es lo que está passant ab tots els organismes, ab tota la manera de ser de l'estat espanyol actual.

Ab l'aspiració cada dia més marcada á l'uniformitat, més que unitat, de lo que ells anomenan la nació espanyola; no volgúen coneixer las diferencies naturals existents entre les regions, diferencies que necessitan y reclaman una autonomia, dintre la que pugui desenrotllarse sas iniciativas propias y atendres com denhen las sevas necessitats individuals, difeents y fins oposades, devegades, ab les de les altres; aixís es com s'ha governat á Espanya desde molt temps. Afegint á n'aixó que al dictar las lleys no s'ha més que copiar servilment Códicis de nacions, una manera d'essèr es per complert diferent de la nostra, y portar á la práctica teorías científicas caygudas ja en el discredit; compendrém l'estat de descomposició, el desgabellament de la màquina política espanyola.

Durant aquest segle es quan s'han fet més patents els efectes de lo que acabém de dir. Intentá l'illegislador fer *tabula rasa* de las antigas nacionalitats, dividint Espanya en quaranta neu províncies homogeneas organitzadas y vestidas totes igual, com soldats d'un batalló ó noys del Hospici, y avuy veyem renaixer aquellas ab més forsa que may, aixecant fronteras que l'illegislador volgué destruir y agrupant en llas estret provincias que se senten d'una mateixa família, aixant d'aquest modo, les irrosories pretensions; de que envanits ab el poder, se cregué poder esborrar ab las sevas lleys, las escritas per Deu mateix sobre la superficie de la terra.

Una de las consecuencias més marcadas d'aquest ordre de cosas artificials, ha sigut el divorci, la completa separació del poble ab els governants, els quins s'han vist apoyats unicament per un grupo d'individuos afiliats á la seva política sens més objecte que l'egoisme personal; mentres que l'verdader poble ha conegut, ha sentit instintivament, que l'poder pùblic que l'governava no era l'seu, no era com havia de ser la llegítima representació de la entitat natural Patria, sinó d'altre entitat artificial (la nació espanyola) creada per medis arbitraris y lleys que no respondian á la naturalesa de las cosas.

Aquesta ha sigut en gran part la causa de que l'poble espanyol, sentint l'mal y no sabent coneixer la verdadera font d'ell, correugués il-lusionat detrats d'ideals polítichs en els quins creya veure sa redempcio, fins que probats quasi tots y en vista de la seva inutilitat, ha caygut en els extrems del anarquisme ó la més excéptica indiferencia, y aixís s'esplica que l'sufragi universal, preconisat en altre temps com á pàciea política, sigui en la actualitat objecte de la befa pública, y com avuy en mitj de la major indiferencia, veyem escabotar ab la ley de repressió dels anarquistas, aquesta ditxosa constitució, ídol d'altres temps y que tantas bullangas ens costa.

Com hem vist, el mal está molt fondo, y som ja foras els que busquérem el renye en el regionalisme, l'idea que ataca essencialment el vici radical del modern estat espanyol; quan l'organisió política, no sigui més que una consequencia, una deducció lògica

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.er

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletons, etc., que s'remeten á la Redacció, se 'n donarà compte en lo Setmanar

Diumenge 5 de Juliol de 1896

Núm. 116

de l'organisió natural, funcionará degudament la màquina del estat, cumplint els fins á que está destinada.

J. V. C.

ENTRE DOS FOCHS

En Pidal ho ha dit: estém entre l'anarquia nihilista de baix y l'anarquia mansa de dalt.

Trist es dirho, pero la situació del nostre poble es gravíssima.

Anarquisme á baix ab las bombas de dinamita llenadas per má criminal en la fàbrica, en lo teatre, en la via pública. Y anarquisme á dalt ab altres terribles atentats contra nosras lleys, nostra llengua, nostres interessos.

Clubs demagogos de las classes desheretadas conspirant contra la tranquilitat y la pau de Catalunya; y comités polítichs centralistas de las classes predominants venentse'l treball y la riquesa y la dignitat de Catalunya per ridícules vanitats ó criminals ambicions que no troben ja avuy fre ni aturador de cap mena.

L'anarquia de sota nos arrenca gran número de víctimas en freqüents explosions, essent vivíssim lo recor de las ocasionadas en las catàstrofes del Liceo y del carrer del Cambis Nous, pel número dels cayguts y las circumstancies dels fets. L'anarquia de sobre va fent víctimas cada dia, sense que 'ns esgarrifi tant la sua acció per la costum que tenim d'experimentar sos efectes.

La primera és una terrible epidemia que ab caràcters aguts s'ha manifestat fa poch temps en nostra terra, y per aixís com á hoste inoportú y trahidor volém tractarla á baqueta, fent tota mena d'impossibles pera escombrar la del nostre si. La segona es una endemia, certament molt funesta pera 'ls que la sufrim, pero á la quina 'ns havém acostumat á considerar con inevitable fatalitat, tolerant sa subsistencia sens ni sisquera defensarnos de sa mortífera acció. L'anarquia dels dinamiters ve á ser respecte á l'anarquia dels polítichs ma'rileys lo que l'cólera morbo assíatic respecte á la verola, al tifus y á la tisis.

En realitat, per cada víctima que 'ns causa la anarquia dels desarrapats iquants centenars de víctimas nos causa l'anarquia de guant blanch! Basta considerar que la major part de desditxas que li sobrevenen al nostre pais de res més provenen sino de sa calamitosa influencia, y, sino, vinga com á testimoni la mateixa ruinosa guerra de Cuba, una de qualis principals causas, segons opinió general y autorizada de nacionals y extrangers, es la desmoralisació administrativa introduïda en dita Isla per la escuma dels polítichs espanyols.

Si á tot aixó hi afegim la circunstancia de que la anarquia de baix en alguna de sas parts es efecte de la anarquia de dalt: si tenim en compte que 'ls desacerts dels governs centralistas, al durnos la miseria 'ns han dut sa inseparable companyona la desesperació; si preném acta de las gravíssimas declaracions fetas per un propi Diputat á Corts en las mateixas planas del *Diario de Barcelona*, sobre la organisació de la policia de nostra província, en número de 160 plassas, comparada ab la de la vila de Madrid, de 1.500 individuos; y 'ns enterém ademés de la ridícula tolerancia ab que s'ha deixat acullir á Catalunya la flor y nata dels entenebrats procedents de tot lo mon, permeténtselshi entre nostres obrers tota classe de perillosas propagandas... devant de tant evidents fets éno es llògich lo considerar al anarquisme centralista que 'ns domina tant funest al menys, ó molt més funest encara que al propi anarquisme de club ó de taberna?

Espantan las consecuencias de tan clars razonaments, ja ho sabém; pero jacás rebutjant son estudi pot arribar-se á evitar jamay cap de sos efectes?

Si la nostra societat, descreguda y egoista baix la influencia del ayre enmatzinat que Madrid nos envia

pera respirar, no vol darse compte de son trist estat, si en son cru excepticisme religiós y patriótich, no vol ni enterarse sisquera de que hi han camins de penitencia y de regeneració pera 'ls individuos com per 'ls pobles; si en lo rebaixament general de caràcters y fins de conciencias no hi cap ni una hora de reflexiva concentració pera escorollar los verdaders y fondos orígens del mal que 'ns consumeix, y altra hora de sincera contrició pera esmenar los errors comesos... en tal cas, tantseval no encaparrarshi en res de tot aixó que 'n diuen anarquisme y que tant nos espansta. De malaltia epidémica passarà á endémica, y alas horas ¡qué diastre! no faltarán societats especulativas pera plantejar un seguro especial contra tal mena d'atentats.

L'home es animal de costum. No serà, donchs, difícil que s'familiarisi ab aquesta com ab altres tantas calamitats.

Y aixís haurá de ser per forsa. Perque, es precís desenganyarlos, l'anarquisme no's cura sols ab lleys especials ni ab terrors cessaristas que, apart d'estar disconformes ab l'esperit de la época, no son procediments manejables ab verosímil èxit per governs débils y polítichs de quincallería. Sistemas com aquest necessitan, pèra practicarlos unes mans de ferro que Espanya avuy no coneix, y pèra secundarlos un poble viril que jaúen la tomba dels nostres avis.

No disposant d'aquests elements, totas aqueixas lleys especials se tornarán ayqua-poll; subsistirà la conspiració anarquista nera just cástich de nostra imbecilitat social; podrán entretenirse nostres 160 polissons agafant y deslliurant successiva y periòdicament als inscrits en las llistas de sospitosos del Gobern Civil; podrán los *Cierros*, *Publicidad* y demés periódichs industrials de Barcelona y Madrid fer grans extraordinaris ab retratos de mostruosos criminals y sucant los notllos de sas prempses ab la sanch de novas víctimas; y á última hora, un poble, indignat de bon principi, pero calmat després poch á poch, anirà á presenciar l'execució dels culpables, si son habidos, portanthi l'esmorzar y comentant entre caixalada y caijalada 'ls detalls de las 24 horas de capella espaiats ab la més repugnant solicitut pels *chicos de la prensa más leida*.

Aquí som, y per tal camí seguirèm si Deu no 'ns envia un raig de llum. Lleugeresa é insustanciabilitat per tot: en lo temple seguirà predominantí l'luxo y la moda, massa amanyagats per una part del clero més propicia á complaure als poderosos que á atraures los humils, no estroncantshi per ara la prédica en cásstelló sia no més pera 'ls richs, com deya cert pagés de la terra; en lo teatre, hi privarà 'l géneró de moda, d'aire canallesch y embrutidor pera 'l cos y pera l'âuima, com més alegre millor, y en raccions curtas d'un acte, pera que 'ls autors no 's despenjin ab assumptos massa trascendentals, ni obliguin á pensar gens al pùblic; en lo vestir, tindrán preferència las modas més extravagants y deformes mentres cridin la atenció general, essent millor atesas las que més contrarihin las lleys naturals, pera donar claror y illustre artificials á las caras esgroguehidas per l'anèmia y pel vici ó aparentarnos rossos y negres als premurs cabells blanxs d'una vellesa anticipada per l'afany insaciabile del lucro ó la febre de sibarítichs plathers; en lo negoci serán l'informalitat y l'estafa la moneda corrent: seguirán afliuantse los llassos de la familia y de l'amistat; y, com á coronament de tot aixó, la vida pùblica y oficial, es... nó, vull dir serà, l'aplech de tots los lladres en cuadrilla pera la completa expliació d'un poble endropit y estípit, sense creencias ni ideals, al qui, una borratxera d'insubstancialitat haurà llenat adormit al marxapeu de casa seva.

Y nosaltres, los qui veyém prou clar tot aquèst seguici de mals, continuarem impassibles nostra tasca de ignoscents moralisadors y de idealistes patriotas, sense potser lograr ni un borrhall de nostras generosas aspiracions, ab lo cor traspassat de pena ben cert, pe-

ro ab la conciencia tranquila del just, esperant sense cobart esglay la bomba que 'ns esmaicoli ó la riuhada d' inmoralitat que 'ns ofegui.

Siga com siga, haurém cumplert nostre deber. Deu sobre tot.

(De *Lo Catalanista*)

LA COMISSION DEL MONUMENT

á n' en Frederich Soler
AL PÚBLICH

Compatriots:

Un deber ineludible 'ns imposa l' amor á la pátria: lo de deixar consignat nostre agrahiment envers aquells que á enaltirla y honrarla consagraren tota la seva vida. L' inspirat poeta, cultivador incansable de la nostra literatura en sas diversas branques, creador del Teatro Catalá, Mestre en Gay Saber, lo més fecundo de nostres dramàtichs, que en cent valiosas produccions posá de relleu 'ls gloriosos fets de nostra passada historia y deixá fotografiadas las costums de nostras comarcas, ja baix lo pseudónim popular de *Serafí Pitarrà*, ja baix son verdader nom de FREDERIC SOLER, es un ilustre fill de Catalunya, qual memoria exigeix lo cumpliment d' aquella obligació.

L' Excm. Ajuntament de Barcelona, d' aquesta ciutat ahont vejé la llum lo llorejat poeta, y qual poble evidenciá la seva consternació per la mort de qui tant l' havia enaltit en tots los seus escrits, ha pres la iniciativa d' aixecar un monument á n' en FREDERIC SOLER per medi d' una suscripció popular, en lo qual las generacions venideras hi vejin la deguda distinció que meresqué á la present lo ciutadá que á impuls del geni, ab l' estudi per guia y la estimació al seu país per nort, se colocá á un lloc eminent en la historia de las pátrias lletras.

Las materials proporcionats del monument, poch deuen preocuparnos. Encara que sia modest, ó que ni sisquera sia tal, sino que consisteixi únicament en una simple estatua colocada demunt d' un pedestal senzill, lo nom que apareixerá incrustat en lo mateix y l' medi de sufragar l' import de la obra, supliran soframadament la grandiositat de que la construcció puga estar faltada.

Aquesta Comissió, pera cumplir ab l' honrós encàrrec que li ha confiat l' Excm. Corporació iniciadora del pensament, espera que tot lo poble catalá, sense distinció de classes, y tots los amants de Catalunya, uns y altres espontàneamente, sense necessitat d' excitacions per part nostra, farán què nosaltres, mandataris seus, portém á felís y curt terme la missió que tenim, y així Barcelona comptará dintre breu temps, lo més popular ingení de nostra moderna literatura regional.

Nos limitém, donchs, á anulciar que queda oberta la suscripció pública que 's reserva comensar l' Excm. Ajuntament pera alsar un monument á la memoria del insigne literat catalá en FREDERIC SOLER Y HUBERT (*Serafí Pitarrà*), admetentse en ella donatius desde la cantidad de 25 céntims de pesseta, á fi de que poguen així contribuir totas las classes socials á la obra conmemorativa, tingui aquesta l' carácter de popular que li es propi; invitant al mateix temps á las empresas teatrals y á tota mena de Societats particulars, pera que, per medi de funcions escénicas que al efecte celebrin, concerts ó altres que estimin conduents, contribueixin al augment de la suscripció, quals fondos se depositarán en lo Banch de Barcelona fins á la seva definitiva destinació.

Barcelona 27 de Juny de 1896.

Joseph M. Nadal, President; Joseph Blanch y Piera, Vice-president; Ramon Rubio, Artur Gallart, Anton Escuder, Valentí Almirall, Joseph Lluis Pellicer, Victor Balaguer, Angel Guimerá, Eduard Vidal y Valenciano Conrat Roure, Joseh M. Serraclarà, Ramon Estany, Vocals; Lluís Noguera, Secretari.

Noticies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del dia 1.er de Juliol.—(2.ª convocatoria)—Reunits 8 concejals baix la presidencia del senyor Espina pera celebrar sessió ordinaria, van pêndres los següents acorts després d' aprobada y firmada l' acta de la anterior:

Aprobació de comptes.

Autorizar á don Batista Jover pera instalar una máquina de vapor en la fàbrica que te en lo carrer de Figuerola.

Aprobar lo plech de condicions pera la subasta dels cafetins del Teatre, quina subasta se celebrarà lo dia 21 del corrent, presidintlo lo concejal senyor Ordeig.

Concedir dos mesos de llicencia pera ausentarse de Gerona á don Joaquim d' Espina y á don Narcís de Pol.

Dissapte al vespre tinguem lo gust de saludar en lo «Centre Catalanista» á nostres companys de causa don Francisco de S. Maspons, president del Centre Excursionista de Catalunya, que junt ab los senyors Galvany, Vintró y Vidiella s' havian adelantat als altres socis de dit Centre que vingueren l' endemà en lo primer tren de Barcelona, pera sortir immediatament á realizar una excursió á Romanyá de la Selva, Sant Feliu y Tossa.

També visitaren lo «Centre» l' mateix vespre los joves artistas d' Olot, nostres bons amichs senyors Berga y Devesa, de pas pera Barcelona,

—La Companyía del ferrocarril de Sant Feliu de Guixols á

Gerona ha establert durant los mesos de Juliol y Agost un tren mixto que sortirà tots los dies de la nostra ciutat á les 5'36 del matí (hora de Gerona) y arribarà á aquella vila á les 7'30 y un altre tren de tornada que sortirà de Sant Feliu á les 6'7 y arribarà á Gerona á les 8'3 de la tarde. Dits trens s' aturan en totes las estacions de la línia, menos á las de Llambillas y La-Creueta. També s' despatxaran tots los dias bitllets d' anada y tornada á preus reduïts desde Gerona á les estacions següents:

	1. ^a	2. ^a	
Quart.	1'05	0'65	pessetes
Llambillas.	1'35	0'85	»
Cassá de la Selva.	2'10	1'30	»
Llagostera.	3'15	1'90	»
Santa Cristina.	4'80	2'90	»
Castell d' Aro.	5'25	3'15	»
Sant Feliu.	6'00	3'60	»

—Un colega local se quexa ab rahó de que en los pobles rurals se vagi introduint la costüm de ballar de dies en la plassa pública walsos, polkas, etc. etc. en lloc de la tradicional sardana y ho atribueix al caciquisme y á les engrinyes polítiques. Alguna cosa hi te axó que veure, pero ademés hi ha altres causes; no essent la més petita la perversió de les costums en lo mateix poble que fa perdre á les festes populars la seva senzillesa, ni tampoc certes intransigencies dictades per la millor bona voluntat del mon pero quins efectes resultan contraproducents. Si les personnes de fora que pensan un xich volguessen corregrirlo, nos sembla que l' remey no seria tan difícil.

—Per lo desenrotollo qu' han pres en la nostra ciutat certes malalties infeccioses, especialment l' escarlatina, la Junta local de sanitat ha resolt la suspensió dels exàmens y de les classes en les escoles públiques.

—Ha sigut nombrat president del Ateneo Barcelonés pera l' proxim curs lo senyor don Valentí Almirall, autor del important llibre «*Lo Catalanisme*».

—A més de les que citarem en lo número anterior s' han presentat al Congrés dos proposicions de ley pera que s' incloguin en lo plan general de carreteras una de tres ordre que sortint de la d' Hostalrich á Sant Hilari Sacalm, vagi per Breda y la seva estació á empalmar ab la de La Batlloria, província de Barcelona, y altre, també de tres ordre, que sortint de Santa Coloma de Farnés, passi per Sant Hilari empalmando la de Vich á n' aquella última població.

—Desitjant las Companyías de M. Z. A. y T. B. F. cridar á nostras platjas una part del poble que 's dirigeix á altres ha establert bitllets d' anada y tornada, de 2.ª y 3.ª classe, á preus molt reduïts desde Madrid, Alcalá, Guadalajara, Sigüenza Calatayud, Osma, Aranda, Roa, Peñafiel y Valladolid á Vilanova, Sitges, Barcelona, Caldetas y Gerona. (Sant Feliu de Guixols). Los bitllets, válids pera 'ls trens correus, se despatxaran del dia 1 de Juliol al 15 de Setembre, valdrán per 60 días y permeten 30 kilograms d' equipatge.

—Lo dia 2 d' aquest mes morí á Figueras, sa vila natal, lo distingit advocat d' aquell collegi y notable autor dramàtic D. Joseph Amat y Capmany. !Deu l' haja perdonat!

—Pera que 's veja 'ls progressos que va fent l' idea regionalista, fins en les nacions que sembla li haurien de ser més refractàries, copiem lo següent telegrama de Tolosa (Fransa):

Héus aquí lo text de la ordre del dia que ha sigut aprobada per unanimitat al final de la darrera conferència de Joan Carriére:

»Los tolosans, reunits, en la anfiteatre de la antiga Facultat de Lletres del carrer de Rémusat, lo dilluns 22 de Juny de 1896

»Considerant que l' millor medi de assegurar la personalitat de Fransa entera es deixar á cada província y á cada ciutat desrottarse lliurement seguint las tradicions y las aspiracions que las hi sian propias:

»Convensuts de que tota *commune* te l' dret imprescriptible d' obrar com li plaguí en lo que fassi referencia á la gestió de sos assumptos privats, la conservació de sos costums y la expansió de son modo de ser;

»S' adhereixen á la Federació de las ciutats del Mitjdia, en la qual han entrat ja los habitants de Bordeaux, Bayonne, Dax, Mont-de-Marsan, Nimes, Montpellier, etc.

»Y convidan á totas las altres á sostenirlas en la lluita que te per objecte la revindicació de las llibertats comunals y la autònoma de las Universitats.»

—En altre lloc d' aquest número publicuem l' allocució dirigida al poble per la Comissió executiva del monument á N' En Frederich Soler. En sa consecuència queda oberta la suscripció en la secretaria del Centre Catalanista de Gerona.

—Divendres en lo tren de la tarde passá per la nostra ciutat, de retorn á Montpellier, la música militar francesa qu' ha estat aquelles dias á Barcelona. Ab aquest motiu acudí á la estació gran gentada y la música del regiment de Guipuzcoa, de guarnició á Gerona. Aquesta saludá als francesos ab la Marsellesa y la música francesa correspongué tocant la marxa real. L' agent consular D. Alfons Gelabert dirigí á la banda francesa un carinyós saludo que fou contestat per Mr. Eustce, director de la banda. Aquesta tocá en l' anden ab gran justesa un parell de pessas; y emprengué l' tren de nou la marxa confonentse llavors las viscacs á França y Espanya donats mutuament per espanyols y francesos.

—Avuy á les 8 del vespre don Marsal de Trinchería donarà en lo Teatre una conferència sobre les ventatjas dels taps de suro comparats ab los mecanichs, recomenantsli l' assistència.

—FIRAS Y FESTAS.—*Firas*.—Dia 5 Cassá de la Selva.

—J. LLINÁS Y C. BANQUERS.—*Ciutadans*, 16.—Compran ab benefici cupons d' Exterior, Cubas y altres. Compran y

venen valors al comptat. Reben ordres de Bolsa. Obran corrents ab interès.

—CAXA D' ESTALVIS DE GERONA.—*Ciutadans*, 16, Llebre, 2.—Imposicions al 5 per 100 desde 10 pessetes.—Id. al 3'50 per 100 desde 1 pesseta.—S' admeten los dilluns, dious y dissaptes de 9 á 1 y 'ts diumenges de 10 á 12.

Pera les devolucions los mateixos dies y hores.—Se proporcionen gratis prospectes pera 'ls altres detalls.

L' UNIÓ AGRÍCOLA, INDUSTRIAL Y COMERCIAL.—Emissió de 20.000 accions de 125 pessetes una. En les oficines de la casa de banca J. Llinás y Compañía, queda oberta durant les hores de despatx que la mateixa té establertas, la suscripció á les expressades Accions, y se proporcionan los prospectes y demás notícies que s' ecessin.

LIBERDES REBUTS

MONASTERIO DE SANTA MARIA DE ARLES, por D. Francisco Monsalvatje y Fossas. Un volúm en 4^a de 116 planes de text y 114 d' apèndices: Olot, impr. de J. Bonet, 1896.

Lo llibre quin títol acabém de copiar forma 'l volúm VII de la colecció que, ab la denominació general de *Noticias Històricas*, vé publicant desde fa algun temps lo Sr. Monsalvatje, y, com molts d' aquests, á més de contenir notícies referents ab objecte principal de l' obra, que es en nostre cas lo monestir d' Arles, ne conté també sobre altres cases religioses fundades en lo Vallespir com la Priorat de Sta. Maria de Custoja.

Totes aquestes cases religioses pertanyian, diu, al Vallespir, quina comarca, després d' haver sigut governada pels comtes de Cerdanya, passà é esserho més tard pels de Besalú y ultimament pels de Barcelona formant part de Catalunya fins que fó cedida á Fransa per Felip de Castella en virtut del Tractat dels Pirineus l' any 1659. Lo Sr. Monsalvatje, en lo capitol I nos explica quins eran los límits de la comarca del Vallespir y fa constar los fets apuntats, pero sense entrar en la averiguació de com y quan se realisà la unió del Vallespir á la Cerdanya, ni l' porque passà després á la casa comtal de Besalú, fets oberts de la història catalana quin aclariment seria molt interessant y al qual esperém s' hi dedicarà un altre dia, ja que tots los volums que té publicats son relatius més ó menos directament á la història del antich comtat de Besalú, com indicant lo propósito de reunir materials pera escriure la història general d' aquest comtat.

Després d' una lleugera descripció de lo que queda del edifici de Santa Maria d' Arles, passa en los tres capítols següents a resumir les vicissituds de dita casa religiosa des de la seva fundació en lo segle IX y acaba ab un extens abaciógi de la mateixa, basat de segur en los datos continguts en la *Gallia Cristiana* y en la *Historia del Lenguado*.

En lo capitol V s' ocupa del Priorat de la Perxa, filiació del monestir d' Arles, fundat l' any 865 en terreno cedit al monestir pel comte de Cerdanya y Besalú Senyoret, y situat en lo collet de son nom en les fronteres mateixes de les comarques de Cerdanya, confient y Capcir. Dona luego noticia de vuyt de sos priors, comensant per Bernat Fabre qu' ho era en el any 1444, faltant averigar en conseqüencia la major part, y per últim de la construcció d' un hospital, juní á dit priorat pels abats d' Arles, hospital quin utilitat pels viandants devia esser considerable, sobre tot á l' ivern, donat lo seu emplazamiento. La iglesia de la Perxa està avuy del tot arruinada.

Lo capitol VI y últim està dedicat á la iglesia de Sta. Maria de Custoja, lloc situat en la vall de Sant Llorenç de Cerdans y tocant á la frontera de Espanya, comprat l' any 936 per D. Ava comtesa de Cerdanya y cedit pel comte Oliva Cabreta al monestir d' Arles que hi estableí un priorat en 988, edificant l' actual iglesia en lo segle XII. No parla de sos priors, pero fa una detallada descripció del edifici que es un exemplar notable d' iglesia fortificada, recomanant la lectura del estudi que sobre la mateixa va publicar Mr. Noëll l' any 1889 en la revista de la *Société agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales*.

Copia literal de trenta nou documents justificatius del text forman l' apèndix del llibre y avaloran lo treball del Sr. Monsalvatje, al qual felicitem per la seva constància en estudiar la comarca bisbalduesa.

Los aficionats als estudis històrics hi trobarán á faltar de segur en aquesta última part la indicació de les fonts ó deprints d' ahont ha tret lo Sr. Monsalvatje 'ls documents que copia.

VARIETATS

SINÓNIMS CATALANS

LXIII.

CRASA. SUPINA.

Entre la gran majoria d' escriptors poch escrupulosos en la pureza del llenguatge, se vé usant indistintament d' aquestas dues paraules, quant se vol calificá l' ignorancia, pera demostrar lo grau superlatiu que la mateixa alcança; en aquest cas se poden calificar de sinònimas las frases de *crasa ignorancia* y *supina ignorancia* pera, nosaltres estém convencuts de que la majoria dels escriptors las usen indistintament, si no per ignorantia del verdader significat de cada una d' aquestes, perque deuen creure que 'ls calificant en un y en altre sentit, convenen també en la idea que's desitja expresar.

Mes, per si lo mal us constant pogués predominar alguna vegada entre nostres novells escriptors, bo serà que determinem ab pocas paraules lo verdader significat que les mateixas tenen en la oració.

Tots los autors estan acordades en classificar la ignorancia en *supina*, *crasa* y *afectada*:

Crasa es quan lo subjecte, faltat de elements intel·lectuals, no pot entendre la cosa per més que la estudihi.

Supina es aquella ignorancia originada perque no hi ha hagut ocasió de poguer coneixer la cosa, ja siga perque altres assunts han ocupat la atenció del subjecte, ja perque no hagi tingut oportunitat d' estudiarlo.

Y afectada, es quan lo subjecte, no vol saber la cosa, tinguent medis y talent sobrat pera coneixer.
De manera que per' usar ben bê las dos paraulas que per l' us poden fer sinonimia, havem de tenir en compte dues coses: si l' ignorancia es porque lo subjecte à qui tractém de ignorant, no pot saberho, ó be si es que no ha tingut ocasió de estudiarlo.

Per exemple: un que no tinga nocions d' aritmética, tindrà crasa ignorancia en matemàticas; y un que tota la vida s' hagi dedicat à conerer y à estudiar la literatura alemana, tindrà supina ignorancia de la anglesa; en lo primer cas no pot saberho per més que fassi, y en lo segón, es de suposar que de la mateixa manera que sab l' alemana, sabria l' anglesa, si la estudiés; pero l' ignora perquè no ha tingut ocasió d' estudiarla.

No cal parlar de la ignorancia *afectada*, porque ab aquest calificatió no la confón ningú ab las dos classes que hem considerat susceptibles de confusió.

LXIV.

MITJA. MEYTAT.

Si alguna paraula pot haverhi en nostra llengua que puga tenir verdadera sinonimia, es la paraula *mitja* ab la paraula *meytat*, aplicadas à determinar una de las dos parts iguals en que se divideix un tot. *Mitja taronja* y *la meytat d' una taronja*, son dues frases que l' us los hi han donat un sentit completament idéntich.

Verdaderament lo tenen, degut, no al valor real de cada una de las paraules que forman la frase, sino al us constant que s' ha vingut fent de la paraula *mitja*. Y per nosaltres es un us viciós, que s' ha arrelat massa pera desvirtuarlo ab unes senzillas notes com son aquestas. Y ns explicaré.

La paraula *mitj* ó *mitja* no té altre significació real que determinar la part hont dista per igual del seu extrem: à *mitja funció*, à *mitja nit*, à *mitj camí*.

Meytat es senzillament una de les dues parts en que s' divideix lo tot. La *meytat d' una taronja*: l' una meytat per tu y l' altre per mi: de manera que la primera indica lo punt de separació de les dues parts, y la altra cada una d' aquestas.

Ab això sols s' entendrà facilment que no deuria dirse *la mitja taronja*, sinó, *la meytat d' una taronja*, com no s' pot dir: s' ha arribat à la *meytat del camí*; sinó à *mitj camí*.

En sentit figurat, havem observat que s' usan ab més propietat ditas paraules que no pas en sentit real, y si s' vol aplicarlas bé, no cal sinò fixar-se ab lo que tenim dit, y llenguatge rescatará part de la pureza que l' hi ha tret l' influencia forastera.

P. DE PALOL.

SECCIÓ LITERARIA

SOMNI

..... l' pla era ample, extens y llarch, molt llarch, tant llarch que à no ser una pinzellada de muntanyas morades que l' separavan del cel gris-d' un gris tristissim que feya fredat—s' haurian confós cel y terra en una mateixa tinta, perque, los rostolls dels últims termes patian del mateix mal que l' nívols. Eran de color pobre, vaporosos com los somnis, indecisos com la forma ab que se somia, tristes com l' anyorament, lluyans com las esperances perdudes.

Fentli companyia en aquella..... solitud, uns arbres de color de terra, faltats de sava, sense fullas, à punt de morir; al lluny y destacantse en lo cel, s' aexecava la casa del mateix color que l' arbres—també migrada, també pobre d' aspecte—despedint fumar de miseria en tot fins en lo fum, únic alé de vida que d' aquella barraca exia, escanyolit, sens humor per entortelligarse y voltar la teulada, sinò que s' enfila ab pena, sens espir per pujar amunt: al poch rato se fonia evaporantse sens que quedés rastre de son agre perfum...

Cap auell per los voltants de la casa piulava; ni en los arbres ni en las matais secas del plà. Tots havian fugit. Lo dia era quiet, mellor dit, la tarda callada, sense sol, sense mohiment, y allà à la cova tot respirava massa pobreza pera cantarhi algun refile. Fuya cara de faltarhi tot à la casa, de no haverhi res.... absolutament res... Miseria, fredat, desolació.... fam. ¡Fam! Lo fantasma esgarrifós que voltava la masia cobrintla de misteri com si estés embolcallada dins lo vel tenebrós y espés de las boyras de l' hivern; dins una glassa de color de viola seca com un mort sota la mosquitera, sense ciris que cremin à son costat—un mort miserable, un mort desconegut que jau en la planuria deserta, feda y humida—Un mort abandonat sens' entero, no més que l' temps per companyia, per llit un pla sense cultiu, per espona muntanyas de color d' hivern y per dosser un cel gris, molt trist que l' color de las muntanyas; més trist y fret que la mateixa mort. Un cel que al contemplarlo quan dintre l' cor s' li revolcan, punxantlo com punxa l' ayqua freda las mans à l' hivern, los recorts tristes y alegres d' un passat que no tornará, la pensar en la realitat y al renovarse las impresions dels primers anys, un plora, plora à llagrima desfeta, y à cada gota salada que raja dels ulls li sembla un tros de son mateix ser esquexat à llagarsas per famolench burxot, una reliquia de sa vida, una pèdra arrancada de la corona que l' somnis rosats del idealisme joventívol forjaren en los mellors dias de las il-lusions, avuy ja marcides, esfullades y secas, com los arbres de la masia, tristes com lo cel, grises com lo quadro, de color de terra com la casa, espanyoladas com lo fum, lluyanas ja com las muntanyas que servian de fondo ó capselera al mort del camp fret y abandonat..

Això era l' quadro que una nit los somnis me pintaren ab colors fets, esborrat, vaporós, velat per penumbra misteriosas, indecises, mirat darrera d' un vidre brut y dolent, que esborrava deuines tintas, fent que las notas de color resultesssen més androscas, més enguixades, més unies; pro també més tenebro-

sas, més faltadas de vida, com pintadas ab poch color. Y allò m' aconsolava. Semblà que fos un balsam que guaris mas penas y endolcis los últims instants de ma vida, quina sentia defallir xuixista, estableintse una corrent de simpatia que se m' emportava à morir, quan morís aquella tèrbola claror per l' arribada de la nit que s' acentuava ja ab los grisors crepusculars y anunciavan sa calmosa entrada en aquell plà, com la llarga agonía d' un tisich moribunt.

Que m' feya llavors l' haver estimat! Res.—Es dir, si—Me féu riure—d' un riure agre-dolç que devia contrastar ab l' aspro de la tarda y ab l' armonia d' aquell conjunt—Me féu riure com riu l' incrèdul, lo qui s' burla de lo irrealsable. Com lo que ha passat dels espays imaginaris hont lo portaren la fantasia exaltada per un idealisme que no existeix y prompte los desenganyos lo tomban y capbossen dins la més crua realitat. Y vaig riure! Ho sé. Fort, molt fort, fins à aufegar los crits dels corps que passavan arrant de l' nívols demanant carn y fugint d' allà perque no'n hi sentian farum. Fort, com un tró que relisques per l' espay aquell y anés à perdres allà baix cap à las muntanyas, extinguintse sa remor com las ondulacions de las campanadas que la tramontana se'n porta, fentlas vibrar à intervals seguits que s' van fonent poch à poch aufegadas per la veu misteriosa del infinit. Fort, com deu riure un desesperat, un boig-abrilla histèrica que glassa las sanchs—y que à mi mateix me feu venir pell de gallina, augmentantse aquesta impresió per l' alé d' un fret glacial que vaig sentir com si m' ayrejés lo bau d' un mort... quan per mon costat, fregantme, passa una visió.... una dona de silueta esfumada dins la penombra del mateix somni, pobré, magre, escabellada... retrato de la miseria. Y anava depressa... corria com lo vent.

Una dona!... Si una dona... Tot un passat se'm presentà llavors ab colors més tristes que l's d' aquella tarde. Vaig recordar-ho tot, pro d' una manera difusa com los somnis. Aquelles mirades... las promeses d' amor....; y no se perqué mos llavis, que sentia sechs, murmuravan, bellugantse mos dits com pera acariciar una cabellera espessa, sedosa y negre com los horitzons de mon pervindre. Y anava recordant encara que ab lo filó de las ideas fonedis à volta per la mentida del somni y pensava que jo havia estimat, ab tota la forsa y que ella... me va deixar per un grapat més de moneda... y llavors lo malehit or brillant, fosforecent dins las ombras ab que s' anava cobrint tot, me cegà y foll de rabia, no volgent morir, tambalejantme com una barca en mar, vaig seguir à n' aquell fantasme, també sens saber perquè pro la següia, mes ella volava y era impossible atraparla. La veia com s' acostava à la casa....ja casi hi era y desesperat la vaig cridar; mes la veu sortia ab pena, m' aufegava no se que, sentia un panteig marejador, una engunia cruel... ¡Baleta! ¡Baleta! y mos crits imperceptibles no arribaven à sentirse de lluny. ¡Baleta!... ¡Ca! Ella corria depressa vers la casa. ¡Baleta!... ¡Baleta!... ¡Jo m' desesperava! No podia correr ni cridar fort. Las camas me pesaván, no volian mouers y en lo coll un nus m' aturava la veu ab una engunia que m' feya morir. ¡Baleta!... ¡Ja hi era! ¡Pujava l' escal! y jo iquin patir!... Corrents y no avansant, cridantla y ella no sentit res. Al últim veient que anava à entrar, ab un esforz suprem vaig volquer tráurem aquell engrut del coll y ab tota la forsa de mos pulmons vaig cridar y la veu brunzi com xiulet de tramontana... y ella se girà mirant-me orgullosa, ficantse à dins desseguida, dexantme plantat.....

Concentrant las ideas vaig anar refent lo somni, fins al fi. Lo veia clar com quan dormia sols ab alguns passatges esfumats d' aquells moments inesplícables en que l' espir, en estat d' ensomnipitant, nedava mitg dormit mitg veillant en las ayguas tèrbolas de l' ideal. Fou una visió que m' entrà fondo, fins à l' ànima y no volguent recordarla perque m' atormentavan records dels temps passats, volia dormirme pro fou inútil. La visió surava y ab ella se refrescaven coses que ab los anys s' havian secat, y pensant ab elles, se m' acentuà més lo final del somni recordant que al girarse ella vaig veure un aspectre, una miserable que ab orgull no m' volgué oir. Pro aquelles faccions are jo las conexia, aquell ayre, aquells ulls... ¡Oh! ¡Sil eran los mateixos... y refentsem tot' una historia.... ella, ella, era... vaig dir... si; la Baleta, que després d' haverme dexat.... pobre altre vegada..... encara era orgullosa.

JOSEPH BERGA Y BOADA.

Olot Janer 1896.

PRIMAVERA

La primavera
somriu d' amor
boniques nines
obrifu lo cor.

Perfums y aromes
que hi tenia dins
à dolls vessanals
per los jardins.

Les papallones
que hi van voltant
sou joves, nines
que us van mirant.

De vostres llavis
ne brolla mel,

en los ulls vostres
hi riu lo Cel.

De vert ramatje
tot se cobreix,
l' amor ninetas
avuy floreix.

Canturies gayes
y gayes flors
les campes omplen
de suaus olors.

La nit serena
convida al cor,
despertue nines
que s' temps d' amor.

Vostres veus dolces
volém sentir,
volém mirarvos
lo cor lluhir.

Damunt dels lliris
rosada cau,
ja apunta l' alba
dalt lo Cel blau.

Apropet vostre
tot es plaher,
ditxós lo joye
que us puga haver.

Al clar de lluna
de hermosa nit,
volém mirarvos
de fit à fit.

La primavera
somriu d' amor
donaunos, nines,
lo vostre cor.

FRANCISCO X. MAJUELO.

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 5—La preciosissima Sanch de N. S. J. C.
Dilluns, 6—S. Isaias profeta.
Dimarts, 7—Sts. Fermí y Odó bb.
Dimاء, 8—Sta. Isabel vda. reyna de Portugal.
Dijous, 9—S. Zenón y companys mrs.
Divendres, 10—St. Cristòfol mr.
Dissapte, 11—S. Pio I. p. y mr. y S. Abundio pbre. y mr.

QUARANTA HORES.

Avuy se troben en la capella de la San Feliu.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 4 de Juliol

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	17'50
Mestall.	"	15'00
Ordi.	"	9'00
Segol.	"	0'00
Civada.	"	8'00
Besses.	"	13'
Milt.	"	13'
Panis.	"	13'00
Blat de moro	"	12'66
Llobins.	"	8'00
Fabés.	"	12'50
Fassols.	"	26
Monjetes.	"	24'00
Ous.	Dotzena.	0'90

COTISACIÓ Y CAMBIS

DIA 4 DE JULIOL DE 1896

EFFECTES PÚBLICHES

Interior.—(fi de mes).	66'00
Id. (fi de proxim).	63'47
Exterior.—(fi de mes).	66'00
Id. (fi de proxim).	73'87
Amortisable.	76'15
Billets hipotecaris.—Isla de Cuba.—emisió 1886.	87'75
" " " " 1890.	72'50

—ACCIONES—

Banch Hispano Colonial.	66'00
F. C. de Tarragona à Barcelona y França.	21'75
» » Medina, Zamora, Orense à Vigo.	11'63
» » del Nort d' Espanya.	22'90

—OBLIGACIONES—

F. C. Almansa València y Tarragona.	81'45
» T. B. à F.—6 por 100.	93'15
» » » 3 per 100.	53'60
» » » no hipotecadas.	86'75
» » » Medina Zamora Orense à Vigo.—3 per 100.	36'56

—CUPONS—

Cubas.	benefici 17'28
per 100 Exterior.	16'73

Interior y amortisable 1.º de genero 1896, dany 60'00

—GIROS—</

SECCIO D' ANUNCIS

SUCURSAL JUNCOSA

13 Plassa de la Constitució 13,
Gerona

DESPATX CENTRAL
10 FERNANDO VII 10
BARCELONA

Aquesta antigua y tan acreditada casa se dedica únicamente al comer de XACOLATES, SUCRES, CAFÉS y THÉS.

Reb directament los llegítims sures de la isla de Cuba, els cafés de Puerto-Rico HACIENDA, MARTINICA, MAYAGUEZ, MOCA Y CARACOLILLO de CEYLAN; de a quí el gran consum qu' es fa d' aquets artícles.

Aquesta casa torra diariament lo café y se distingeix per la calitat y pureza d' ell.

Recomana que per obtenir un bon café aromàtic y fort se usin las barrejas en iguals parts del MOCA y PUERTO-RICO, així com lo CARACOLILLO y MOCA, evitant sempre que bullí puig que deu ésser una pura infusió.

Gran surtit de THÉ del Nord de Xina y del Japó. Aquesta excelent beguda sols pot obtenirse en las clases distas ORANGE (Carte Rouge) LIPTON, ORANY PECCO, MENLANGE.

Especialitat en lo SOUCHONCH. Aquesta classe es el mes fort y deu emplearse en menos quantitat de la que generalment se usa; una lliure de THE SOUCHONCH equival a 4 lliures d' altres thés.

MAXIM FERNANDEZ
PERRUQUER DE S. M.

Aigua Minòxima vegetal pera tenyir lo cabell. No te rial en lo mòn, perquè á més de sos efectes marevollosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprendent específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,
GERONA.

Grans rebaxes al engrós.
També s' troba de venda en dit establiment la
TINTURA ABISINIA INSTANTANEA

EDICIÓ DE PROPAGANDA
DEL COMPENDI DE LA
DOCTRINA CATALANISTA

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA
del «CENTRE CATALÀ», de Sabadell
Aprobat per la Junta Permanent de la Unió Catalanista

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d' esmerada impresió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del «Centre Català» de Sabadell.

OBRA NOVA

DELIBERACIONES

DE LA

Primera Assamblea General de Delegats

DE LA

Unió Catalanista

CELEBRADA EN MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assemblea, discursos que en ella s' hi pronunciaren y lleiren, y les bases definitivament aprobadas pera la **Constitució regional catalana**, se ven al preu de DOS PESETAS en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l' Argenteria, Gerona.

IMPREMPTA Y ENQUADERNACIÓN

MANEL LLACH

Ferreria Vella, 5

GERONA

Mercaders (Neu) 12

Impressió de tota classe d' obres, folletons, circulars, sobres, paper comercial, tarjetas, esquelas mortuorias, facturas y demés objectes referents al ram d' Imprempta.

Assortit de tots los documents y demés objectes pera la Guardia Civil.

Documents pera los Municipis y Jutjats municipals.

Encuadernació de tota classe de llibres per luxosos que sian.

Preus sumament baratos

500 fulls de paper comercial timbrat 5 ptes. | 1000 sobres comercials timbrats 5 ptes.

FERRERIA VELLA, 5---GERONA

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyia general de segurs sobre la vida establecida á Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESSEETS

Capitals suscrits fins al 31 Dicembre 1893 87,949,791'98 ptes
Actiu en idem 15,337,928'87 »
Sinistres pagats fins à idem 32,82,316'69 »
Reserves ó fondos de segur á idem 4,178,675'62 »

Les principals classes de segur son:

Visa entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anterior.

Mixto.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat; ó, immediatament d' ocurrir la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s' acaba lo pago de les primes.

Aquests segurs participan en un **50** per **100** dels beneficis de la Companyia.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals.—Segurs de sobrevivencia

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta província:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

ESTABLIMENT

DE
Don Francisco Sabater
SOMBRERERIA

S' han rebut las últimas novetats pera la próxima temporada; los prens sumament económichs.

CAMISERIA.—ASTRERIA PER NOYS

Especialidad en trajes pera col-legials

3, Rambla d' Alvarez, 3.

FONTBERNAT---Callista

—(Ulls de poll)—

S' ARREGLAN LOS PEUS Á DOMICILI
PROGRÉS, 23—Perruqueria.

LA PREVISION

Primera Companyia Espanyola dedicada exclusivament a SEGURS SOBRE LA VIDA AB PRIMA FIXA

Dormitori de Sant Francesch, 8, principal.—BARCELONA.

Agent á Gerona—BEATAS, 2

D. Narcís Boada y Guyó

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.
SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament modichs.

ESTABLIMENT Y TALLER

DE
PAU CASSÁ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pessetes la pessa.

Cromos, motilles, transparents y cuadros

Novetat, bon gust y economia

Gerona.—Baxada del Pont de pedra, 14

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca»

Redacció y Administració. Cort-Real núm. 7,-1.er

PREUS DE SUSCRIPTIÓ:

Gerona	1 peseta	trimestre
Fora	1'25	id.
Estranger	1'50	id.

Un numero sol, 10 céntims